

KSZTAŁTOWANIE TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ – ZASOBY KULTUROWE ZIEMI OSTROWSKIEJ

Rocznik Ostrowski 2025, nr 11, Ostrów Mazowiecka 2025, s. 239-240
www.ludziezpasja.org

Leszek Korporowicz

Prawo do tożsamości narodowej i regionalnej jako prawo do podmiotowości

Wystąpienie Leszka Korporowicza „Prawo do tożsamości narodowej i regionalnej jako prawo do podmiotowości” osadzone jest w kontekście współczesnych przemian cywilizacyjnych, które szczególnie wyostrzają problem tożsamości jednostek i wspólnot. Autor wskazuje na czynniki makrostrukturalne kształtujące „epokę relacji międzykulturowych”: rosnącą mobilność ludzi, informacji, produktów i wartości, deterytorializację oraz medializację kultur, wirtualizację przestrzeni społecznej, a także hybrydyzację i narastające sprzeczności kapitału, władzy, kultur, religii i informacji. W tym kontekście prawo do tożsamości nabiera znaczenia podstawowego prawa człowieka, czego wyrazem jest m.in. art. 15 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka ONZ, gwarantujący każdemu prawo do narodowości i zakaz jej arbitralnego pozbawienia.

Punktem odniesienia dla analizy jest odkrycie „zadziwiających analogii” między współczesnymi wyzwaniem a renesansem i późnym średniowieczem, gdy rodziły się nowe formy mobilności etnicznej i kulturowej, tolerancji religijnej oraz myślenia o dziedzictwie w perspektywie zarazem lokalnej i uniwersalnej. Szczególne znaczenie ma tu pionierski charakter polskiej myśli społecznej, reprezentowanej przez Stanisława ze Skarbimierza i Pawła Włodkowica, którzy – odwołując się do prawa naturalnego – rozwijali koncepcję „prawa narodów” (*ius gentium*), wyprzedzając znanych później klasyków prawa międzynarodowego, takich jak Francisco de Vitoria czy Hugo Grocjusz.

Paweł Włodkowic jako jeden z pierwszych sformułował wizję prawa narodów rozumianego jako prawo kultur i wspólnot. Jej osią jest zasada nieredukowalnej godności osoby ludzkiej i wspólnot, przeniesiona na poziom relacji między narodami i kulturami. Otwiera to nową przestrzeń symbolicznego dyskursu, prowadzi do uspołecznienia i humanizacji myślenia o porządku międzynarodowym oraz przygotowuje grunt pod współczesne rozumienie „praw

kulturowych” jako wymiaru praw człowieka – zarówno indywidualnego, jak i wspólnotowego.

Z tego dziedzictwa wyrasta przekonanie, że podmiotowość jest atrybutem nie tylko jednostek, lecz także rozwiniętych wspólnot. Przysługuje im szereg praw: do życia i jego ochrony, do wolności, zrzeszania się, miejsca osiedlenia, poszanowania godności, własności, sprawiedliwego sądu oraz obrony przed przemocą. Kluczowym atrybutem podmiotowości wspólnot jest tożsamość, która porządkuje wybór wartości rdzennych, kierunki ich integracji, zapewnia spójność postaw, nadaje sens prawom kulturowym i generuje autoteliczny sens więzi grupowych. Dlatego wszelkie próby osłabienia wspólnot zaczynają się od niszczenia lub rozbijania ich tożsamości.

W zakończeniu podkreślono, że dziedzictwo prawa narodów – rozumianego jako prawo wspólnot – stanowi dziś fundament refleksji nad prawami kulturowymi i prawem do bezpieczeństwa kulturowego. Ma to znaczenie zarówno w relacjach między państwami i organizacjami ponadpaństwowymi, jak i w kontaktach między lokalnymi wspólnotami. Wyznacza też granice: prawo narodów nie może usprawiedliwiać naruszania godności innych, nadawania własnym interesom rangi wartości powszechnych ani izolowania się z „wspólnoty wspólnot”. W tym świetle troska o tożsamość narodową, regionalną i lokalną – także na poziomie takich obszarów jak Ziemia Ostrowska – jest zarazem troską o realną podmiotowość wspólnot w złożonym świecie relacji międzykulturowych.